

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Forord

Citation: Kierkegaard, Søren: "Forord", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 4*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Alastair McKinnon; Finn Hauberg Mortensen, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 1998 , s. 1. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-f-txt-shoot-id661b86c2-7754-470b-b786-c7070ca37ee5.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 4

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

II

At være Forfatter i Danmark er noget nær ligesaa generende som at skulle leve paa en Præsenteer-Bakke, især er det seipinende for en lyrisk Forfatter, der, om han end som Menneske er lige det Modsatte, dog qua Forfatter stedse er lidt folkesky, flygter bort fra alt det Højrøstede ligemeget enten det er Roes eller Dadel og hengiver sig i Eensomhed til det vederqvægende, hyggelige, søde Sværmerie, at der hist og her sidder en Læser i Løn, som gjør Modtagelsen hjertelig, som, reent æsthetisk talt, lukker sin Dør og taler med Forfatteren i Løndom. Vil Nogen finde min første Sætning overdreven, saa vil han dog maaskee have Taalmodighed til at oppebie min næste, at det at være Forfatter i Danmark for en stor Deel er identisk med at være Forfatter i Kjøbenhavn, hvilket noget nær er ligesaa generende som at skulle skjule sig paa en Tallerken. I Kjøbenhavn er Læseverdenens Kræfter concentrerede, uden dog at denne Concentration har Noget at betyde med Hensyn til Styrken, men kun med Hensyn til Støien og Larmen og Spektaklet og den geskjæftige Travlhed i alle udenoms Bestræbelser.

At en Bog udkommer, er da en Begivenhed, der strax sætter Læseverdenen i Bevægelse. I Almindelighed er der en Enkelt, som endogsaa veed det lidt iforveien. En Saadan maa ansees for en Lykkelig. Han styrter ilsommere gjennem Gaderne end hiin Barbeer, der satte Livet til for at være den Første, der bragte Efterretningen om Seiren ved Marathon. Hans Skrig vækker mere Sensation end naar Den, der først har bemærket et Blink udi Søen, raaber høit over det ganske Fiskerleie: Sild! Et saadant Menneske er et Lykkens Barn, lykkeligere end Forfatteren, velkommen over Alt. Ved en Art Forprang oppebærer han noget af den Gunst, der er bestemt for Forfatteren. Udraaberen veed ikke videre Beskeed, veed blot noget Løst om, hvad Bogen hedder, hvormom den handler; men dette er netop det Allerkjæreste ved ham i Læseverdenens Øine, thi et Rygte begeistrer Læseverdenen som Musens Indskydelse Digteren, da det Lige bestandig virker paa det Lige.

Bogen er udkommen. Læseverdenen samles i Synagogen til gjensidig Underholdning. »Har De læst Bogen?« – Nei! endnu ikke, men jeg har hørt, at det skal ikke være stort. »Har de læst Bogen?« Nei! men jeg bladrede lidt i den i Reitzels Boglade, naar jeg blot vidste, hvem Forfatteren er. »Har de læst Bogen?« Nei! men jeg længes efter at see den, og har allerede paa tre Steder faaet Løvte om at laane den. Disse og lignende Themata varieres, medens Støien og Larmen voxer; thi de tomme Tønder rumle mest, og Synagogen har ligesom Kirkeklokken – en Tunge og et tomt Hoved. Vil man gjøre anskueligt for Øiet, hvad her nærmest tilbyder sig for Øret, da seer man Læseverdenens Hob sammenstimlet paa Allarmpladsen. I en fuldkommen Confusion løbe Alle mellem hinanden. Seer man nøiere til, da bemærker man nogle enkelte Skikkelser, der distinguere sig fra Mængden. Paa deres speidende Blik, deres urolige Øiekast, deres langstrakte Halse, deres spidsede Øren, kjender man dem let – det er Recensenterne. Maaskee troer Du, at en Recensent er at betragte som en Politie-Assistent i den gode Smags Tjeneste. Du tager feil. En Recensent er en Medsamensvoren, et værdigt Medlem af U-Maadeholdenheds-Selskabet. Naar han har hørt, hvad han vil, da iler han hjem, og medens endnu den tomme Passiar rumsterer i hans Hoved, skriver han en Anmeldelse.

Fjorten Dage senere samles den synlige Læseverden (thi der er Forskjel som mellem den synlige og usynlige Kirke) igjen i Synagogen. Man begynder, hvor man slap. »Har De læst den fortræffelige Recension?« Nei. »Da maa De læse den. De maa endeligen læse den; den er aldeles som jeg selv kunde have skrevet den.« – »Mærkeligt nok, det Samme som den interessante Recensent siger, var det jeg sagde, blot jeg havde bladret i Bogen inde hos Reitzel.« – »Jeg har endnu ikke læst den, men jeg har hørt fra en Ven paa Landet, der sku er et godt Hoved og Kjender, at Bogen er forfeilet; om der end er ret skjønne Steder deri.« – Hermed hænger det saaledes sammen. Hiin Ven paa Landet har ikke læst Bogen, men faaet et Brev fra en Mand i Hovedstaden, der heller ei har læst Bogen, men læst Anmeldelsen, som igjen var skrevet af en Mand, der ikke havde læst Bogen, men hørt, hvad hiin paalidelige Mand sagde, der havde bladret lidt i den hos Reitzel. Summa summarum det er ikke utænkeligt, at en Bog kunde udkomme, vække Sensation, foranledige en Recension, der blev læst, medens Bogen ligesaa godt kunde være uskrevet, eller i det Høieste ligesaa kort affattet som hiint første lillbuds Efterretning. Naar blot Snakken kan komme i Bevægelse, saa er alt godt. Og skulde den ikke kunne komme i Gang? Det maatte være en besynderlig Bog. Intet er saa galt, at det jo er godt for Nogen, og intet saa godt, at det jo er galt for Nogen.

Ved at agte paa den synlige Læseverdens og de almindelige Recensenters Dom geraader man i den taabeligste Confusion. Jeg vil tillade mig at gjøre Forvirringen anskuelig i en Begivenhed af det daglige Liv. En Kjeldermand vilde leie en Kjelder af mig. Tiltrods for hans bekjendte Retskaffenhed o. s. v. befandtes han dog ikke paa en Verts Guldvægt at være en fuldvægtig Leier. Der blev da Spørgsmaal om Caution. I al Høflighed tillod jeg mig at forraade min Betænkelighed – men han saae smilende paa mig og sagde: »vær De uden Bekymring, jeg er F. g. m. god nok, thi jeg er selv Cautionist for en Kjeldermand i Strandstræde.« Jeg maatte holde mig ved en Stol, thi i samme Øieblik jeg søgte at gjenneamtænke hvad han sagde, sortnede det for mine Øine. Saaledes cautionere de almindelige Recensenter for Læseverdenens Dom, og naar man vilde tage Recensenten som den Enkelte, da er han oftest saare langt fra at kunne indestaae for sig selv, medens han maaskee er villig nok til at trøste Den, der bekymret gjør opmærksom paa Vanskeligheden, ligesom hiin

Kjeldermand trøstede mig. – Nu! kan det mere Kjøbenhavnerne at lege denne Leeg, jeg siger Glück zu, jo galere jo bedre; jeg holder ubeskriveligt meget af Menneskene, især naar de gjøre sig selv latterlige; thi jeg er en Menneskeven, men en endnu større Ven af Latteren. Og det er jo en moersom Spøg, som allerede en af de syv Vise har gjort opmærksom paa, at det ved Kamplegene er de Kunstforstandige, der stride og de, som ikke forstaae sig paa Kunst, der bedømme det.

Det Foregaaendes Mening er ingenlunde at bryde Staven over alle subjektive Domme. Spørgsmaalet er kun, hvorledes de fremsættes. Naar en humoristisk Individualitet med al mulig Indolents afsiger en inappellabel Personlighedens og Stemningens Dom, da er han i sin Ret. Hvis en Mand saaledes vilde sige: »jeg har kun slaaet Bogen op paa tre Steder og hver Gang stødte jeg paa det Ord sød, af denne Grund gider jeg ikke læse Bogen.« »Jeg saae kun paa Titelbladet, men der saae jeg, at han staver det Ord Indolents uden t. Dette er mig nok, thi deraf slutter jeg, at Forfatteren er affecteret.« »Idet jeg slog Bogen op, læste jeg disse Ord: man maa tvivle om Alt. Af denne Grund sendte jeg strax Bogen tilbage; thi denne Phrase er mig modbydelig, og ligesom en Uanstændighed, hvilken man blot har at antyde.« Hvis en Mand vilde yttre sig saaledes, saa gjorde han kun sin Individualitet i al dens Tilfældighed gjeldende, hvilket er en ærlig Sag. Men en saadan Dom er høist forskjellig fra hiin Læseverdenens Dom. Derfor yndes i Almindelighed heller ei en saadan Particularist og hans Dom, fordi Vedkommende nok bemærke, at den bevidst eller ubevidst indeholder en Satire over deres Dom. Læseverdenens Dom, skjøndt bygget paa ligesaa Lidet som hans, er vigtig og fuld af Prætension. Medens derfor en Forfatter i hine orthodoxe Udraabstegn har sine værste Fjender og Forrædere, har han ofte i en saadan Humorist en krypt Ven, der har læst Bogen med al Inderlighed, men kun søger paa denne Maade at frelse sin Sjæl og Bogen ud af al Context med Passiaren.

Endelig forbarmer da Skjebnen sig over Forfatteren; der kommer en ny Bog ud, og han vender tilbage til sig selv ligesaa fortunlet og ør i Hovedet som en Kat, der er bleven slagen af Tønden. Naar blot Læseverdenen kan faae Fastelavnsløier, saa blæse med Forfatteren. Men Fastelavnsløier maa der til. Er der ingen Forfatter, saa bemægtiger man sig en eller anden mistænkelig, der »er ifærd med at skrive en Bog,« ind i Tønden med ham, og nu begynder Lystigheden. Fanden være Forfatter, naar man ikke veed at have sin private Glæde af en saadan Behandling og fremfor Alt veed at narre Læseverdenen, saa den vel har noget i Tønden, men ikke Een selv, ikke Eens dybere Personlighed, men en Personlighed, man selv giver hen ligesom det Been, Morten Fredriksen lod Retfærdigheden beholde, da han selv forlod Arresten i Roeskilde. – Hvorfor skriver Ingen en literair Barselstue? I en saadan seer man Folk, der have en frappant Lighed med Madamerne i hiin Comedie; Folk, der dræbe den Ulykkelige med Snak, misundelige, skadefroe Folk, der have værre Tunge end hine Madammer, og for at gjøre Alt complet mangler der vel sjeldent en Rolle, der bedst lod sig udføre af et Fruentimmer, ligesom der hos Holberg er en Fruentimmer-Rolle, der udføres af et Mandfolk.

De, der staae sig bedst ved denne Tingenes Orden, ere Recensenterne, der paa mange Maader, som naturligt er, understøttede af Publikum have faaet bragt den Misforstaaelse op, at Forholdet mellem Forfatter og Publikum er følgende. Forfatteren er en stakkels Stymper, der ingen Ting veed og Intet forstaaer, men med Angst og Gru venter paa den strænge Dommer, paa det høistærede Publikums vise og indsigtfulde Dom. At Publikum skulde kunne lære Noget af en Forfatter, var jo ligesaa taabeligt, som at en Professor skulde kunne lære Noget af den Student, han examinerer. Hvad Forfatteren skriver, er en Examensstil, og selv om man havde Udsigt til at staae sig nok saa godt, Den er jo dog lidt gal, der underkaster sig den, da man allerede er langt videre ved at lade være at skrive; thi saa er man jo en integrerende Deel af det høistærede Publikum. Recensenterne derimod ere det høistærede Publikums høitbetroede Haandlangere, dets Mundskjænke og Geheimeraadere. Saaledes er Alt ypperligt og fuldkomment i Galskab.

Man behøver blot at kaste et Blik i Bladliteraturen for at see, hvad man nuomstunder forstaaer ved en Recension. Det var jo Synd og Skam, om Publikums Bysnak skulde spildes. Derfor leder ethvert Blad en Spilde-Vands Rende over sine Enemærker. Recensenten er den fungerende Vandinspecteur, der sørger for, at Spildevandet løber frit og uhindret. Hermed fuldkommes Alt i sig selv; Vandet kommer fra Publikum og løber tilbage i Publikum.

At dette er saaledes, behøver vist intet Beviis. Forlangtes det, vilde jeg maaskee ikke finde det Umagen værd at føre det. Selv Hr. Prof. Heiberg, der dog var Publikums afgjorte Yndling og saare langt fra at vise sig vranten eller urimelig mod det, selv han synes at desperere, at opgive Læseverdenens forlorne Sønner som forlorne. Hvad var Følgen heraf? Hvo tabte derved? Det gjorde netop Publikum, og i Særdeleshed blev det føleligt for de Uskyldige, der maatte lide med de Skyldige. Prof. H. vilde ikke mere være, hvad han var, hvad han altid kunde være: en fortræffelig Minister for det Indre, et afgjort Talent som Politie- og Justits-Minister in republica literaria. Flyvepostens uforglemmelige Redakteur, der vidste, da man forrige Gang begyndte at lege: Tampen brænder, at finde Tampen og at bruge den; den ligesaa meget ved Vittighed og Lune som ved lyrisk-musicalsk Inderlighed beundrede Vaudeville-Digter blev træt og søgte at vorde, hvad man kalder et andet Menneske. Og nu, nu da han igjen ret behøves, da vistnok baade de, der vare samtidige med hiin livsfriske Munterhed, og de Yngre, der atter og atter søge for sig at levendegjøre Mindet om hine lykkelige Tider, længes efter, igjen at see een af hans Herligheds Dage, nu synes han selv at ville være – ja det er ikke godt at sige, hvad han nu vil være. I Intelligensbladene undergaaer hans Forfatter-Skikkelse i Virkeligheden ligesaa mange Forvandlinger, som hiin Sky i Hamlet for Polonius's Øine, som det forventede Dyr i

Recensenten og Dyret, idet Hr. Klatterup med høflig Tjenstvillighed accommoderer sig efter den ordførende »første Herres« Indfald.

Hermed er jeg færdig. Jeg har Straamanden i Beredskab, som jeg behændigen kaster ind i Tønden, medens jeg selv staaer udenfor og morer mig over Løierne. At standse disse Voldsomheder staaer ikke i min Magt, jeg kunde i det Høieste foreslaae, at der blev nedsat en Comite for at tage under Overveielse, hvorledes man kunde afbryde den critiske Fremfærd. Det var allerede Noget, om man fik at vide, hvad en Critik bør være, (hvad en enkelt hæderlig Undtagelse langtfra tilstrækkeligen indskærper) at Critiken ikke bør være en Røver, der overfalder en udkommen Bog, ikke en Sludder-Mads, der klynger sig fast til et Skrift for at faae Plads og Gehør for sine Bemærkninger, ikke en hoffærdig Stodderkonge, der af en udkommen Bog »tager Anledning« til selv at sige Noget. En Recensent er og bør være, bør sætte sin Ære i at være en tjenende Aand. Vil han være dette, da skal han være til Gavn for Publikum, til Glæde for Forfatteren, som trøstigt overgiver sig i hans Hænder, medens det nu omstunder, hvis man virkelig skulde lægge sin Personlighed til, er ligesaa modbydeligt, at blive recenseret, som at lade en Barbersvend gramse sig med sine klamme Fingre i Ansigtet. Da skal en Recension være en Husvalelse, medens den nu, ligesom Condolencen, frabedes, da den kun forøger Smerten, eller rettere volder Smerten, volder Den Smerte, der ellers er glad og fornøiet, men dog ikke ønsker at nødsages til at tabe al illusorisk Tro paa Læseverdenen.